

**Utdrag fra
SVs arbeidsprogram 2013-2017**

Kapittel 1: Stort nok til å drømme om, konkret nok til å tro på

Fire nasjonale reformer, tre internasjonale kampsaker

Tre internasjonale kampsaker

Det er behov for land som går mot strømmen. Norge er et lite land i verden, vi er avhengige av andre. Samtidig har vi mulighet til å ta lederskap på viktige områder internasjonalt, fordi vi ikke har bundet oss til EU gjennom medlemskap. Flere og flere ser til Norge og interesserer seg for den norske modellen. Skattepolitikken vår vekker internasjonal interesse, og vi betraktes som et land som tar menneskerettighetene på alvor. På den andre siden ser vi flere utviklingstrekk som bekymrer. EØS-avtalen fremmer en politikk på arbeidslivsområdet som gjør det vanskelig, kanskje umulig, å opprettholde den norske modellen på sikt. Asylpolitikken baserer seg ikke på FN's høykommissærs anbefalinger på viktige felt, og Norge har inntatt en mer avventende holdning til implementering av nye menneskerettigheter enn hva SV ønsker. Finanskrisen, skatteparadiser, globalisering og markedsliberalistiske løsninger skaper sammen et sterkt behov for økt politisk samarbeid med et sosialt utgangspunkt. Store deler av verden preges i dag av høy arbeidsløshet. Klasseskillene øker, og med dem øker også mistilliten mellom folk, land og nasjoner og mistilliten til de politiske lederne. Vi ser tendenser til at høyreekstremisme igjen er på frammarsj i Europa.

SV mener at Norge aktivt må forsvare sin selvråderett til å gå motsatt vei. Vi må forsvare den norske modellen og bekjempe klasseskiller nasjonalt og internasjonalt. Vi må bruke vår selvstendige stemme i internasjonale fora til å fremme nedrusting, miljø og sosial rettferdighet. Norge må arbeide for at finanssektoren underlegges større grad av kontroll de kommende årene. Finansielle virkemidler må tas i bruk for å forebygge nye kriser, til å skaffe penger til store felles oppgaver, og til å vri investeringene fra spekulasjon til produksjon.

SVs viktigste internasjonale kampsaker den kommende perioden er derfor:

Forsvare faglige rettigheter og den norske modellen mot EUs høyrepolitikk

SV vil arbeide for at arbeidstakernes rettigheter blir styrket internasjonalt. En svekket fagbevegelse har gått hånd i hånd med økte økonomiske forskjeller i svært mange land. SV mener at utviklingspolitikken må bidra til å styrke faglige rettigheter og minske de økonomiske forskjellene mellom folk. I Norge står det viktigste slaget om hvorvidt EØS-avtalen skal kunne overprøve norske tariffavtaler og arbeidsmiljøloven. SV vil erstatte dagens EØS-avtale med en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale med EU. Avgjørelser om norske arbeidsforhold må være et nasjonalt anliggende. SV sier ja til et inkluderende og trygt arbeidsliv med en sterk fagbevegelse. Vi vil ha mindre innleie av arbeidskraft, ikke mer. Vi vil ha flere hele og faste stillinger, ikke færre. SV mener det er et viktig prinsipp at alle arbeidstakere i Norge skal ha norske lønns- og arbeidsvilkår. EU presser på for økt bruk av midlertidige stillinger og innleie av arbeidskraft. Dette vil føre til økte forskjeller og mer sosial dumping. SV vil føre en aktiv politikk opp mot EU for å hindre at den norske modellen settes under press, og vi vil si nei til direktiver som truer rettigheter fagbevegelsen har kjempet for.

Ta styring over finansmarkedene og kjempe mot skatteparadiser

Finansmarkedene er i dag underregulert, og spekulanter setter både nasjoners og enkeltmenneskers trygghet og frihet i fare. SV vil vri investeringene fra spekulasjon til produksjon, og sikre at finanssektoren blir beskattet minst på linje med andre sektorer. Det er et stort behov for inntektskilder som gjør det internasjonale samfunnet i stand til å gjennomføre viktige miljø- og fordelingstiltak. En internasjonal skatt på finanstransaksjoner vil kunne bli avgjørende for kampen om en sosialt rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling. Tilsvarende er det nødvendig å få slutt på at enkeltpersoner og selskaper unndrar fellesskapets midler fra beskatning ved å gjemme seg i skatteparadiser. Slike skatteunndragelser fra u-land tilsvarer mange ganger summene som i dag gis i bistand til de samme landene. Skatteparadisene bidrar dessuten til å kamuflere alvorlig kriminalitet, som for eksempel menneskehandel, narkotikasmugling, ulovlig våpenhandel og, i verste fall, terror. SV vil derfor arbeide for at flernasjonale selskaper må rapportere om investeringer, inntekter og skatt for hvert enkelt land de opererer i. Offentlige selskaper, og selskaper der staten er medeier, skal ikke kjøpe produkter og tjenester av, eller ha eierinteresser i, selskaper registrert i skatteparadiser.

Styrke FN – for fred og menneskerettigheter

SV vil at Norge skal føre en selvstendig internasjonal politikk for solidaritet, samarbeid, menneskerettigheter og fred. Norges utenrikspolitikk skal være uavhengig av stormaktsinteresser, og vår sikkerhet skal baseres på folkeretten, samarbeid i FN og Nordisk forsvarssamarbeid.

SV vil erstatte medlemskapet i NATO med en nordisk forsvarsallianse, og vil ikke delta i noen militære operasjoner uten et klart FN-mandat. Norge må i stedet arbeide for å styrke FNs fredsbevarende rolle. Videre vil SV arbeide for en rettferdig, rettsikker og solidarisk asylpolitikk, som følger anbefalingene fra FNs høykommissær for flyktninger. SV vil avskaffe ordningen med midlertidig opphold for enslige, mindreårige asylsøkere.

Fire nasjonale reformer, tre internasjonale kampsaker. Vil du vite mer om SVs politikk for den kommende stortingsperioden? Les videre! Vil du være med på å diskutere og påvirke programmet, meld deg inn i partiet! Bli med i kampen mot klimaendringer og miljøødeleggelser, for rettferdig fordeling og internasjonal solidaritet.

Kapittel 16: Internasjonal rettferdighet

Verden har ressurser nok til at alle mennesker kan leve godt, men disse ressursene er grovt urettferdig fordelt. For å få en rettferdig og fredelig verden trengs en radikal omfordeling av makt og ressurser. Vi trenger en økonomi underlagt demokratisk styring og en ressursbruk som ikke ødelegger miljøet. Målet med SVs internasjonale politikk er fred og frihet fra undertrykking, rettferdig fordeling, respekt for menneskerettighetene og folkeretten, og bærekraftig utvikling.

Til tross for økonomisk vekst de siste tiårene preges verden av store forskjeller mellom rike og fattige land. Også innad i land øker forskjellene mellom fattige og rike. Forskjellene er i dag den største hindringen for at verden skal greie å gjøre de nødvendige omstillingene til miljøvennlige samfunn som er bærekraftige økonomisk og sosialt. For å skape utvikling og global omfordeling trengs store endringer i verdens økonomiske strukturer. De store pengestrømmene går i dag fra de fattige til de rike. SV vil snu dette.

Vårt mål er at alle mennesker skal kunne leve sine liv fri fra undertrykkelse og autoritære regimer. Angrep på demokratiske rettigheter og menneskerettighetene kan ikke aksepteres, uansett hvor de forekommer. SV vil hindre at norskprodusert militært materiell havner i diktaturer eller regimer som undertrykker egen befolkning, eller som opptre som okkupantmakt, slik for eksempel Israel gjør overfor Palestina.

Klimaendringene er et globalt problem som krever internasjonalt samarbeid og økt rettferdighet i forholdet mellom rike og fattige land. Mens det er de rike landene som har det historiske ansvaret for klimaendringene, rammes de fattige landene hardest av konsekvensene når klimaet endrer seg. SV vil jobbe for en rettferdig klimaavtale som reduserer klimagassutslippene tilstrekkelig til å hindre at temperaturen stiger mer enn to grader. Norge må ta sitt ansvar på hjemmebane og være en pådriver for finansiering av klimatiltak i utviklingsland, som regnskogbevaring, klimatilpasningstiltak og økt tilgang til ren energi.

Mange vestlige land er i dag preget av voksende klasseskiller og økonomisk nedgang. En krise skapt av skjevfordeling, finansspekulasjon og utflytting av industriproduksjon til lavkostnadsland gjør at massearbeidsløshet og sosial nød nå også rammer mange industriland. SV vil styrke det internasjonale arbeidet for sosiale og faglige rettigheter globalt, og jobbe for mer internasjonalt faglig samarbeid.

Multinasjonale selskaper og internasjonal storkapital utgjør en stor og udemokratisk maktfaktor i verden. SV vil at Norge skal jobbe for å hindre den maktkonsentrasjonen disse selskapene bidrar til. Krav om land for land-rapportering og åpenhet, og arbeid mot skatteparadis, er nødvendig for rettferdig fordeling og demokratisk utvikling.

SV vil at Norge skal føre en selvstendig internasjonal politikk for solidaritet, menneskerettigheter, samarbeid og fred. SV vil at Norges mål i utenrikspolitikken skal være uavhengig av stormaktsinteresser og at vi skal basere Norges sikkerhet på folkeretten, samarbeid i FN og nordisk forsvarssamarbeid.

Hovedprioriteringer for SV i perioden:

- **Styrke FN.** Norge skal ikke delta i krigføring i NATO-regi, men i stedet arbeide for å styrke FNs fredsbevarende rolle.

- **En konsekvent utviklingspolitikk.** Norge skal ta reelle utviklingspolitiske hensyn i all politikk, inkludert i eierskaps-, handels- og forsvarspolitikken. Gjennom en slik konsekvent utviklingspolitikk skal Norge bidra til fred, rettferdig fordeling, demokrati, klimarettferdighet og at kvinners maktposisjon styrkes. Økt makt til fagbevegelsen og andre folkelige bevegelser er nødvendig for å oppnå dette.
- **Snu pengestrømmene.** Norge skal arbeide for at de store pengestrømmene i verden bidrar til utvikling, og motvirke konsentrasjonen av makt og ressurser hos de rikeste. Åpenhet og innsyn er nødvendig for å oppnå dette. Skatteparadisene må bekjempes, og flernasjonale selskaper må pålegges å rapportere om investeringer, inntekter og skatt for hvert land de opererer i (land-for-land-rapportering). SV vil skattlegge finanssektoren. Vi går mot lånebetingelser som presser fram velferdskutt og annen høyrepolitikk.

Mer rettferdig fordeling

Den globale kapitalismen fører med seg store forskjeller mellom fattig og rik. En uregulert finansøkonomi og sterke strukturer som fremmer interessene til både rike land og rike mennesker og selskaper verden over, bidrar til at mange hundre millioner mennesker lever i fattigdom og maktesløshet. Det er nødvendig med en systemforandring og en grunnleggende omfordeling av ressurser hvis folk skal få kontroll over sin egen hverdag.

Veien ut av fattigdom handler både om retten til arbeid og fagorganisering, om nasjonal kontroll over økonomien, om folkets eiendomsrett til fellesressurser som vann og fri rett til nedarvede kunnskaper, satt opp mot patenter og privatisering, om retten til helse og utdanning, og om demokratisk kontroll over egen utvikling. I dag opplever land at demokratiske beslutninger overprøves gjennom pålegg om privatisering og deregulering. Norge må føre en politikk som motarbeider spekulasjonsøkonomi og som bidrar til å finansiere fattigdomsbekjempelse og internasjonalt samarbeid. Skatteparadisene er et stort hinder i arbeidet for rettferdig fordeling og i kampen mot korrupsjon og kriminalitet, og må derfor bekjempes.

Norges handelspolitikk og utøving av eierskap må ikke stå i motsetning til utviklingspolitikken vi fører. SV vil jobbe for at norske investeringer og etableringer i utlandet bidrar til økonomisk utjevning, bærekraftig utvikling og aktiv styrking av menneskerettighetene.

SV jobber for:

- At naturressurser som vann, mineraler og annet beskyttes mot privatisering.
- Å innføre internasjonale finansskatter, herunder en skatt på finanstransaksjoner, til inntekt for globale fellesgoder.
- At Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken demokratiseres. Det må innføres full åpenhet i beslutningssystemene, slik at de ulike landenes stemmegiving blir synliggjort. Lån fra IMF og Verdensbanken skal ikke kobles til krav om privatisering, kutt i offentlige tjenester eller liberalisering av økonomien.
- At Norge skal ta initiativ til en internasjonal konvensjon for finansiell åpenhet.
- At norske selskaper tar skatteansvar som en del av sitt samfunnsansvar. Statens Pensjonsfond Utland (Oljefondet), Norfund og statlig eide bedrifter skal ikke bruke skatteparadis ved investeringene sine, og disse aktørene må sammen med norske myndigheter jobbe for rettferdige skattenivåer i landene de opererer i.
- Å fremme tilgang på utdanning og helsetjenester for alle som et viktig mål og virkemiddel i fordelingspolitikken.

- At Norge fortsetter arbeidet for at illegitim gjeld slettes både i Norge og internasjonalt. Det bør opprettes en internasjonal gjeldsdomstol i FN som vurderer gjeld ut fra kriterier om legitimitet og bærekraft. Det bør også opprettes en uavhengig og åpen internasjonal gjeldslettemekanisme.

Global miljøpolitikk

Å løse de alvorlige miljøproblemene og redusere de voldsomme klasseskillene menneskeheten står overfor er en forutsetning for å oppnå en fredeligere og mer rettferdig verden. Klimaendringene er et globalt problem som krever internasjonalt samarbeid og økt rettferdighet i forholdet mellom rike og fattige land. Mens det er de rike landene som har det historiske ansvaret for klimaendringene, rammes de fattige landene hardest av konsekvensene når klimaet endrer seg.

SV vil jobbe for en rettferdig klimaavtale som reduserer klimagassutslippene tilstrekkelig til å hindre at temperaturen stiger mer enn to grader. De rike landene må ta størstedelen av utslippsreduksjonene. Norge må gå foran med store utslippskutt innenlands, selv om andre land foreløpig ikke gjør det samme.

Les mer om miljø og klima i Kapittel 3: Miljø.

Norge skal være pådriver for finansiering av klimatiltak i utviklingsland, som regnskogbevaring, klimatilpasningstiltak og økt tilgang til ren energi. Målet med dette arbeidet må være å støtte utviklingslandenes egen innsats for langsiktig klimavennlig utvikling, ikke kortsiktige og usikre utslippsreduksjoner som kan selges på internasjonale kvotemarkeder.

SV jobber for:

- At Norge bidrar til en ambisiøs og rettferdig internasjonal klimaavtale ved å gå foran og vise vei, gjennom både kraftige utslippskutt og finansiering av tiltak i fattige land.
- At Norge tar til orde for en internasjonal "kARBONTOLL" for handel med varer fra industrialiserte land som ikke har forpliktet seg til internasjonale utslippsreduksjoner.
- At Norges satsing på bevaring av regnskog trappes videre opp til minst tre milliarder kroner i året.
- At alle mennesker skal ha lik rett til energi. Norge bør bidra til at fattige land får økt tilgang til ren energi slik at de kan løfte folk ut av fattigdom uten å øke utslippene av CO₂.
- At oljefondet og statlig eide selskaper ikke investerer i sektorer og bedrifter som bidrar til ødeleggelse av regnskog eller annen sårbar natur.
- At offentlige innkjøp ikke skal bidra til avskoging eller andre alvorlige miljøkonsekvenser.
- At det etableres et bedre system for å ivareta lokale miljøhensyn, menneskerettigheter og klima innenfor den grønne utviklingsmekanismen (CDM).

Mer rettferdig handelssystem

Handel kan være et viktig bidrag for å bekjempe fattigdom, men dette forutsetter at handelen skjer på vilkår som er til fordel også for de fattige statene og for den fattige delen av befolkningen i landene. SVs mål er et rettferdig handelssystem, hvor fattige land sikres styringsrett og politisk handlefrihet til å ta i bruk nasjonale beskyttelsesordninger mot frihandel, slik også de rike landene har gjort når dette har passet dem. Ethvert land må ha rett til å unnta de sektorer det selv ønsker fra frihandelsavtaler, for å unngå å skade lokale og nasjonale interesser, miljø og sysselsetting. SV vil støtte fattige lands tiltak for å bygge opp et variert nasjonalt næringsliv, for å trygge egen matproduksjon og for å fremme sine næringsinteresser på det globale markedet.

Verdens handelsorganisasjon (WTO) må ikke utvides med nye avtaler om investeringer, konkurranseregler og offentlige innkjøp. Dette må også gjelde de bilaterale og regionale handelsavtalene Norge framforhandler. Norge må ikke stille krav til utviklingsland om å åpne seg for utenlandsk konkurranse på viktige tjenestoområder, som for eksempel utdanning, helse og energi.

Offentlige tjenester må ikke berøres av tjenestehandelsavtalen (GATS). Internasjonal medisindustri stopper i dag medisintilgang for fattige land. Det vil SV hindre. I WTOs forhandlinger om industrivarer må Norge ikke la hensyn til norsk eksport av sjømat gå foran utviklingslands muligheter til å beskytte sin industri og sine havnæringer. Norge må åpne for økt import av varer fra fattige land, og vri norsk matimport bort fra EU og over til land i sør.

Investeringsavtaler og bestemmelser om investeringsbeskyttelse i handelsavtaler er en stor trussel mot utvikling og staters politiske handlingsrom, både i fattige og rike land. Slike investeringsavtaler gir selskaper og investorer stor makt til å presse fram dårligere arbeids- og miljølovgivning. Norge må ikke inngå slike avtaler.

SV jobber for:

- At ingen handelsavtaler som Norge inngår med land i sør, bilateralt eller gjennom EFTA, skal inneholde «TRIPS pluss»-formuleringer, dvs. tekst om intellektuell eiendomsrett som går lenger enn WTOs TRIPS-avtale.
- At Norge legger til rette for at fattige lands handlingsrom til å utforme egen politikk og beskytte egne interesser ivaretas i alle handelsavtaler, blant annet gjennom å trekke alle krav mot fattige land om liberalisering. Norges forhandlingsposisjoner må være offentlige.
- At kriterier om faglige, sosiale og demokratiske rettigheter skal være avgjørende når det forhandles om nye handelsavtaler der Norge inngår.
- At internasjonale avtaler om miljø og rettigheter i arbeidslivet går foran WTO-regelverket
- At Norge ikke inngår investeringsavtaler som gir investorer sterke pressmidler mot stater, som investor-stat-tvisteløsning og andre mekanismer for investeringsbeskyttelse.

Statens pensjonsfond utland – oljefondet

Gjennom Statens pensjonsfond utland investerer Norge enorme summer i utenlandske selskaper og verdipapirer. Dette gir oss en helt unik mulighet til å bidra til rettferdig fordeling av ressurser globalt, men også til det motsatte. SV mener forvaltningen av pensjonsfondet er et av de mest betydningsfulle spørsmålene i norsk politikk, og at Norge har ansvar for at fondet bidrar til miljøvennlig utvikling og sosial utjevning globalt.

SV mener at Norge gjennom oljefondet må lede den internasjonale utviklingen for ansvarlig investeringspraksis. Hensynet til miljø, menneskerettigheter og internasjonal lovgiving må settes først i forvaltningen av pensjonsfondets investeringer. For framtidens pensjoner er det særlig viktig at fondets investeringsstrategi reflekterer scenarier for framtidig klimapolitikk og klimaendringer i tråd med FNs togradersmål.

SV mener Etikkrådet for oljefondet må tilføres flere ressurser for å kunne følge opp de etiske retningslinjene mer effektivt. Rådet må kunne vurdere hele bransjer som er spesielt utsatt for miljøskade og brudd på menneskerettigheter, med tanke på å utelukke eller vise spesiell varsomhet ved nye investeringer. Etikkrådet må særlig få ressurser til å styrke arbeidet med selskaper som medvirker til miljødelegger og tapte livsgrunnlag.

En stor del av oljefondet er investert i statsobligasjoner. SV mener at også disse investeringene må omfattes av de etiske retningslinjene og prinsippene om ansvarlig långiving, for å hindre at pensjonsfondet bidrar til grove brudd på menneskerettighetene. SVs mål er at oljefondets investeringer skal bidra til å fremme arbeidstakeres rettigheter, menneskerettigheter og økologisk bærekraft gjennom de selskapene fondet investerer i.

SV jobber for:

- At en andel av oljefondet og framtidige oljeinntekter skal investeres i utviklingsland på en måte som skaper fordeling og kommer fattige mennesker til gode.
- Å videreutvikle og utvide Statens pensjonsfond utlands program for miljørettede investeringer
- Å gi Etikkrådet større ressurser til selv å iverksette undersøkelser av selskaper og bransjer uten at det først må ha kommet inn meldinger om mulige brudd på de etiske retningslinjene.
- Å utrede muligheter for en mer helhetlig utøvelse av de etiske retningslinjene. SV vil legge til rette for tettere samarbeid og større grad av informasjonsutveksling mellom Norwegian Bank Investment Management (NBIM) og Etikkrådet.
- Gi Etikkrådet utvidet mandat til å jobbe med forslag til hele bransjer som kommer inn under negativ filtrering (såkalt produktbasert utelukkelse) fra NBIMs investeringer.
- Kreve at selskaper som oljefondet investeres i, har åpenhet om selskapsstruktur, skatteinnbetalinger og eierforhold, samt regnskapsrapportering på land-for-land-nivå.
- At selskaper som oljefondet investeres i rapporterer på miljømessige og sosiale indikatorer, som utslipp av klimagasser, naturmangfold, arbeidstakerrettigheter og likestilling.
- De etiske retningslinjene i oljefondet må gi mulighet for å trekke seg ut av selskaper som er involvert i brudd på Folkeretten, som ILOs kjernekonvensjoner eller menneskerettighetene, og innføre tilsvarende etiske retningslinjer for statsobligasjoner.

Utviklingssamarbeid

Utviklingspolitikk omhandler all politikk som påvirker levevilkårene for mennesker i utviklingsland. Investeringer, våpeneksport og rekruttering av helsepersonell kan fungere som aktiv motarbeidelse av norsk bistand. SV mener at utviklingspolitikken må være sammenhengende, og at alle handlinger bør bidra til utvikling. Det må årlig rapporteres om hvorvidt man lykkes med denne målsetningen.

SV vil gjennomføre en begrepsendring fra "bistandsbudsjett" til "utviklingsbudsjett" for å gi rom for et bredt fokus på hvilke tiltak, prosesser og institusjoner som fremmer utvikling, og hvordan Norge kan føre en samstemt politikk for utvikling.

Bistand er et av mange virkemidler i utviklingspolitikken. Bistanden sørger for økonomiske overføringer til utviklingsland som et ledd i arbeidet med å redusere fattigdom, redusere sosiale og økonomiske forskjeller og avhjelpe humanitære katastrofer. Dette er nødvendige, men ikke tilstrekkelige, virkemidler for å skape en rettferdig verden og å motvirke fattigdom. Det overordnede målet for vår bistand er at et fattig land selv kan ivareta sin velferd.

I norsk utviklingspolitikk skal klima, konflikt, kapital og kvinner være viktig. Klima- og miljørettingen er avgjørende for å ta vare på livsgrunnlaget og hindre dramatiske klimaendringer som først og fremst rammer de fattigste. Katastroforebygging og klimatilpasning redder liv. Dessuten sparer det både lokalsamfunn og det internasjonale samfunnet for store ressurser, og bidrar til å bygge broer mellom langsiktig bistand og humanitær respons. Krig og konflikt hindrer utvikling i mange land, og krigshandlingene rammer i økende grad kvinner, barn og unge. Å snu kapitalstrømmene er viktig for

å sikre ressurser til utvikling. Kvinners deltaking i det økonomiske livet og politiske prosesser er en avgjørende drivkraft for utvikling.

Tilgang til kunnskap er tilgang til makt. Utdanning for alle er helt grunnleggende for å sikre rettferdig fordeling og demokrati og deltakelse. Det er de fattigste og mest marginaliserte som i dag nektes utdanning. Støtte til god og gratis utdanning er derfor et av de mest sentrale utviklingspolitiske virkemidlene, og må prioriteres høyt i norsk utviklingspolitikk.

SV jobber for rettferdig fordeling, flytting av makt fra kapital til demokratiske organ, og for at alle mennesker skal ha tilgang på velferd. SV vil jobbe for at Norge skal støtte fattige i kampen for makt, støtte bevegelser for et organisert arbeidsliv globalt, arbeide for kvinners rettigheter og mot de stadige angrepene på kvinners seksuelle og reproduktive helse.

SV jobber for:

- At Norge tar ansvar for å bidra til utvikling gjennom å bruke mer enn en prosent av brutto nasjonalinntekt til utviklingspolitikk.
- At Norge gjennom utviklingspolitikken bidrar til forebygging av sykdommer, som HIV og malaria.
- Å øke støtten til sivilsamfunnsorganisasjoner og -aktører, som et ledd i arbeidet med å fremme demokrati og menneskerettigheter, bidra til fordeling og økt velferd og bekjempe korrupsjon.
- At utdanning og helse skal prioriteres høyt i utviklingspolitikken, og at målsetningen må være oppbygging av lokale offentlig tilgjengelige tilbud.
- At norsk utviklingspolitikk bidrar til omfordeling og ivaretar interessene til marginaliserte grupper gjennom å styrke sivilsamfunn, respektere individuelle og kollektive rettigheter og drive institusjonsbygging i fattige land.
- At Norge skal satse på katastroforebygging, risikoreduksjon og klimatilpasning, og kunnskapsoverføring om dette mellom land i sør for å forhindre tap av menneskeliv, sikre robuste samfunn og realisere rettigheter.
- At norsk bistand skal være i verdenstoppen når det gjelder kvalitet, effekt og unngåelse av mislighold og korrupsjon.
- At man ikke belaster utviklingsbudsjettet med midler til flyktningers opphold i Norge og at disse utgiftene føres på andre poster i statsbudsjettet.

Demokrati og menneskerettigheter

SV arbeider for en rettferdig verdensorden der konflikter løses med fredelige midler, og der alle land gis mulighet til å bestemme sin egen vei framover. Som småstat er Norge avhengig av internasjonale spilleregler som forhindrer vilkårlig bruk av makt, og som beskytter interessene til de svakeste.

Verden trenger sterke fellesskap som kan handle når det trengs. SV ønsker et demokratisk og sterkt FN som er effektivt organisert og handlekraftig. FN må være sterkt nok til å fungere som noe annet enn et verktøy for stormaktene. Samtidig bør flere internasjonale avgjørelser flyttes til organer i FN. SV vil gi FN større økonomisk frihet og vil vurdere finansskatter og skatt på internasjonal transport og våpenhandel som mulige inntektskilder.

Demokrati og menneskerettigheter er en forutsetning for å oppnå rettferdig fordeling av makt og ressurser. Derfor vil SV føre en rettighetsbasert internasjonal politikk. SV vil at Norge skal være en pådriver for utbredelse og styrking av menneskerettighetene. Det er viktig med både kritikk og dialog for å endre menneskerettighetssituasjonen i mange land.

Folkelig mobilisering og engasjement er en forutsetning for demokratisk og radikal forandring. SV vil at Norge skal arbeide internasjonalt for å styrke faglige, sosiale og demokratiske rettigheter, og gi politisk og økonomisk støtte til fagbevegelser, demokratibevegelser og sosiale bevegelser. Sterke, uavhengige folkelige organisasjoner i sivilsamfunnet er en forutsetning for et velfungerende demokrati. SV vil derfor prioritere støtte til slike bevegelser.

SV jobber for:

- At Norge fører en tydelig dialog om menneskerettigheter og menneskerettighetsbrudd med stater der sentrale menneskerettigheter trues.
- At regjeringen tar et særskilt ansvar for å støtte opp om fagbevegelse og sivilsamfunn i stater der norsk næringsliv er til stede.
- At norske selskaper har dialog med arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner i utviklingsland. I statseide eller delvis statseide selskaper bør dette være et krav.
- At Norge skal kreve at norske selskaper respekterer grunnleggende arbeidstakerrettigheter. Regjeringen må følge opp strategien for anstendig arbeidsliv fra 2008. Det må være et krav at norske selskaper legger ILOs kjernekonvensjoner og Decent work agenda til grunn og følger dette opp i praksis.
- Å endre sammensetningen i FNs Sikkerhetsråd slik at den bedre avspeiler verdens befolkningssammensetning, og at Generalforsamlingen tillegges større myndighet. Målet må være at de fem vetolandenes makt oppheves.
- Å gi støtte til demokratiske krefter som kjemper mot undertrykkende regimer. SV vil opprette en prøveordning hvor studenter i undertrykkende land som har blitt utvist på grunn av sitt arbeid for et mer demokratisk samfunn, får mulighet til å komme til Norge og fullføre sin utdanning.
- At Norge satser videre, både politisk og økonomisk, på den internasjonale arbeidsorganisasjonen, ILO.
- At oljeselskaper som er skyldige i alvorlige brudd på menneske- eller arbeidsrettighetene i andre land ikke skal få lisenser på norsk sokkel.
- At Norge aktivt motarbeider all bruk av dødsstraff, og alle former for tortur.
- At Norge tar ansvar for å styrke rettigheter til urfolk slik de er nedfelt i FN-erklæringen om urfolks rettigheter, og at disse rettighetene ivaretas i all norsk utviklingspolitikk.
- At FNs resolusjoner om kvinners rettigheter i og etter krig og konflikt, og om seksualisert vold som våpen i krig og konflikt, blir fulgt opp og implementert.
- At barns rettigheter etter barnekonvensjonen prioriteres i norsk arbeid for menneskerettighetene.
- At kvinners rettigheter i tråd med kvinnekonvensjonen prioriteres i norsk arbeid for menneskerettighetene, også i situasjoner hvor dette oppfattes som kontroversielt.

Fred og forsoning

Økonomisk og sosial ulikhet, ulik tilgang på ressurser og skjevfordeling av makt er de viktigste årsakene til krig og konflikt. Stormakters militære og økonomiske dominans er en av de viktigste grunnene til underutvikling og manglende sosial og økonomisk framgang i mange land. De største statene søker å oppnå kontroll over strategisk viktige ressurser og områder, i verste fall med krig som redskap.

SV vil styrke Norges politiske bidrag til fredsbygging og utvikling i sårbare stater, til beskyttelse av sivile og respekt for humanitære prinsipper i væpnet konflikt. Norge kan delta i fredsbevarende operasjoner som har et klart FN-mandat og som er i FN-regi. SV vil i hvert enkelt tilfelle vurdere hvorvidt en skal gi støtte til slike operasjoner ut fra om de vil virke fredsbevarende og om de vil

forhindre alvorlige brudd på folkeretten eller forbrytelser mot menneskeheten. SV støtter ikke norsk deltakelse i internasjonale militæroperasjoner som bryter med dette. Norsk deltakelse i militære operasjoner i utlandet skal bare skje etter åpen behandling i Stortinget.

Kvinner er i sterk grad ofre for krigshandlinger, og seksuelle overgrep rammer mange kvinner spesielt i forbindelse med krig og konflikt. SV vil jobbe for at Norge blir et foregangsland når det gjelder å følge opp FNs resolusjoner om kvinners rettigheter i og etter krig og konflikt og om seksualisert vold som våpen i krig og konflikt. For å oppnå varig fred og rettferdighet må hele samfunnet involveres i fredsprosesser, konfliktløsning og konfliktforebygging. Kvinner utgjør en stor ubrukt ressurs i slike prosesser. SV vil jobbe for at kvinners deltakelse sikres i alle fredsprosesser der Norge har en rolle og gjennom FN.

SV støtter palestinernes kamp mot israelsk okkupasjon og påtvungent eksil, deres rett til en egen stat med Øst-Jerusalem som hovedstad og flyktingenes rett til å vende tilbake. SV vil legge press på Israel og være pådriver i kampen mot apartheidmuren på den okkuperte Vestbredden.

SV jobber for:

- At Norge skal fortsette å spille en meglerrolle der vi er ønsket. SV vil styrke vår satsning på diplomatiske, økonomiske og politiske virkemidler mot krig og konflikt.
- At Norge prioriterer deltakelse i FNs fredsbevarende operasjoner der vi er ønsket og kan delta.
- Å styrke innsatsen for konfliktredning og konfliktforebygging. Kvinner skal trekkes aktivt med i fredsprosesser. Strafferettslig forfølgning av kjønnsbasert vold i krig og konflikt må prioriteres.
- At Norge tar ansvar for å bidra til å sikre at Afghanistan tilføres ressurser til å bygge opp demokratiske institusjoner etter at de norske styrkene er trukket ut.
- At utviklingspolitikken brukes til å støtte opp under Norges fredsbyggingsinnsats.
- Å rette internasjonale økonomiske sanksjoner mot Israels okkupasjonspolitikk. SV ønsker en internasjonal våpenboikott og våpenembargo mot Israel og andre stater som okkuperer områder i strid med folkeretten.
- Å styrke internasjonale ordninger for kompensasjon og støtte til etterlatte etter ofre og skadde i krig.

Nedrustning

Hvert år mister mer enn 740 000 mennesker livet som følge av væpnet vold. De aller fleste bor i utviklingsland. Som en av verdens ledende eksportører av våpenteknologi og ammunisjon har Norge et særlig ansvar for å forbedre nasjonal kontroll av våpeneksport og jobbe for økt kontroll gjennom internasjonale avtaler.

De 20 000 atomvåpnene som finnes i verden i dag, utgjør et alvorlig sikkerhetspolitisk, humanitærrettslig og miljømessig problem. SV vil jobbe for nedrustning og vil foreslå grunnlovsfestet forbud mot atomvåpen på norsk jord. Dersom NATOs planer om å bygge et rakett skjold i Europa iverksettes, vil det føre til økt spenning og opprustning. Skjoldet må stoppes.

Norge har i dag en stor våpenindustri som både leverer våpen til det norske forsvaret og til utlandet. SV mener det er nødvendig at det norske forsvaret har moderne våpen og at norske bedrifter også skal kunne selge våpen til andre land, men våpen er ikke en vanlig handelsvare. Norge må følge internasjonale lovverk om våpenhandel og i tillegg videreutvikle våre egne lover og forskrifter for å hindre at norske våpen ender opp i diktaturer eller land i krig.

Våpenindustrien må omfattes av betydelig politisk kontroll. Våpenindustriens omfang og plass må aldri bli så stor at den kan påvirke norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. SV mener det er nødvendig å begrense det samlede omfanget av norsk våpeneksport og -produksjon. Norske våpenbedrifter har også internasjonalt sin virksomhet ved å opprette fabrikker i andre land. Dermed reduseres innsynet og kontrollen med den norske våpenhandelen.

SV jobber for:

- At Norge skal være en pådriver i det internasjonale arbeidet mot spredning av atomvåpen, en pådriver for at atomvåpenstatene ivaretar sine nedrustningsforpliktelser i henhold til ikkespredningsavtalen og for forhandlinger om forbud mot atomvåpen.
- At Norge praktiserer full åpenhet om norsk eksport av militært materiell, stanser all eksport til stater i krig, til udemokratiske regimer eller regimer som systematisk undergraver menneskerettigheter. Norge må innføre sluttbrukerklæringer ved alt salg av militært materiell og etterkontroll av disse, sørge for offentlig tilgjengelig merking av all ammunisjon og for en felles internasjonal merkeordning. SV vil kutte subsidier til norsk våpeneksport.
- At norsk våpenproduksjon skal innrettes slik at den bidrar til den defensive innretningen norsk forsvarspolitikken bør ha.
- At konvensjonene om masseødeleggelsesvåpen følges opp, at det etableres nye forbud mot slike våpen og at det skapes et internasjonalt press mot stater som måtte ha eller utvikle dem.
- At norsk våpenindustri ikke får bidra til utviklingen av NATOs rakettskjold, og at Norge må bruke sin posisjon i NATO for å reversere gjeldende politikk for utbygging av rakettskjoldet i alliansen.
- At Norge skal fortsette å være en pådriver for en internasjonal Arms Trade Treaty for å bidra til en strengere våpenkontroll internasjonalt.
- At Norge iverksetter tiltak for at norske våpenfabrikker i utlandet underlegges de samme krav til eksportkontroll som om bedriftene hadde operert fra Norge. SV vil sette strengere krav til samfunnsansvar når det gjelder statlig eierskap i forsvarsindustrien.
- At Norge skjerper inn regelen for komponenteksport. Norge må kreve re-eksportklausul for alt militært materiell som eksportertes, inkludert komponenter og deler.

Ny alliansepolitikk

Norges sikkerhetspolitikk må ta utgangspunkt i nordområdene. Den internasjonale oppmerksomheten rundt nordområdene vil øke i årene som kommer. Rivalisering om kontroll over ressurser kan føre til brytninger mellom ulike nasjonale interesser og stormakter i nord. Samarbeid om bærekraftig utvikling, ressursbruk, urfolks rettigheter og handel er i Norges interesse.

NATO er et militært uttrykk for vestlige stormakters makt og dominans i verden. Gjennom medlemskapet i NATO er Norge bundet opp til stormaktsinteresser og avgjørelser tatt av USA alene. NATOs operasjoner undergraver også FNs mulighet til å bygge ut egen militær kapasitet. Alliansen har fortsatt første bruk av atomvåpen som del av sin strategi, og forbeholder seg retten til å bruke militærmakt utenfor sitt eget område, også uten FN-mandat. Gjennom medlemskapet i NATO øker faren for at Norge blir dratt med i angrepskriger og militære operasjoner uten hjemmel i folkeretten.

Samtidig som nordområdene blir viktigere for Norges sikkerhet, har NATO over tid blitt mindre oppmerksom på sine nærområder og mer på operasjoner utenfor eget territorium. NATO blir stadig mindre viktig for Norges evne til å hevde suverenitet og forsvare eget territorium.

SV mener Norge er tjent med å styrke det nordiske samarbeidet om forsvar og sikkerhet. Sterkere samarbeid om forsvarsmateriell, felles øvelser og felles planlegging av militær kapasitet mellom de

nordiske landene bør utvikles slik at Norden blir den viktigste sikkerhetspolitiske forankringen for Norge. SV mener de nordiske landene over tid bør inngå et tett forsvarspolitisk samarbeid for gjensidig forsvar av de nordiske landenes suverenitet og territorier. SV vil erstatte norsk NATO-medlemskap med et tettere nordisk forsvarssamarbeid.

SV jobber for:

- Å styrke kystvakta og Forsvarets tilstedeværelse i nordområdene.
- Å erstatte medlemskapet i NATO med et utvidet nordisk samarbeid og en defensiv nordisk forsvarspakt.

Et forsvar for fred og sikkerhet

SV mener Norge bør ha et effektivt og defensivt forsvar. Utgangspunktet for forsvaret skal være våre nasjonale sikkerhetsoppgaver innenfor et tett nordisk samarbeid.

Forsvaret må prioritere kapasiteten til å forsvare Norge og norske interesser, bidra til stabilitet og felles sikkerhet mellom folk og stater i våre nærområder, samt forvaltning av de norske havområdene, i stedet for å innrettes mot offensive utenlandsoppdrag i NATO-regi.

SV jobber for å sikre en forsvarlig overvåkning av norsk luftrom og de norske hav- og kystområdene. Innkjøp av nye kampfly til forsvaret er en stor investering som legger beslag på mye av fellesskapets ressurser. Flykjøpet skal behandles som en årlig bevilgning i Stortinget, slik at vi ikke nå binder oss til å kjøpe 52 kampfly. SV vil arbeide for at Norge begrenser investeringene i det nye kampflyvåpenet til det som er nødvendig for å opprettholde et effektivt luftforsvar for Norge. De øvre kostnadsrammene for prosjektet må overholdes.

Det er avgjørende for norske interesser at småstater sikres av et fungerende internasjonalt lovverk for konflikthåndtering. Det er derfor en viktig del av norsk sikkerhetspolitikk å støtte opp om FNs kapasitet og autoritet i konfliktsituasjoner.

SV jobber for:

- At Norge ikke deltar i krigføring i NATO-regi. Norge må i stedet arbeide for å styrke FNs fredsbevarende rolle.
- At norske styrker ikke skal kunne delta i utenlandsoppdrag uten at deltakelsen følges av klare klausuler for formål og utførelse av operasjonen.
- En ytterligere og sterk reduksjon i anskaffelsen av jagerflyene F-35.
- Høyere beredskap langs kysten enn i dag, inkludert å bedre forsvarets miljøovervåking og maritime redningsarbeid.
- At forsvaret dimensjoneres slik at Norge hele tiden har en tydelig tilstedeværelse i nordområdene.
- At staten og Forsvaret har et særlig ansvar for å følge opp de som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner. Fysisk og psykisk skadede veteraner må få et godt økonomisk og helsemessig tilbud.

[Les om en bredere forsvarspolitikk i Kapittel 15: Justispolitikk og samfunnssikkerhet.](#)

Samarbeidet i Europa

Den økonomiske og sosiale krisen som i dag rammer Europa, USA og store deler av verden, skyldes flere tiår med høyrepolitikk. En økende del av samfunnets ressurser har blitt konsentrert i hendene på de rikeste gruppene, og arbeidstakernes andel av verdiskapingen har gått ned. Sammen med avregulering av finanssektoren, lavere skatter, privatisering, konkurranseutsetting og markedsstyring av offentlig sektor har dette bidratt til å forsterke kapitalismens problemer og til å destabilisere samfunnet.

SV mener Norge må være med å bidra til å løse krisen i Europa, også gjennom lån til kriserammede land. Vi mener imidlertid at norske bidrag ikke bør følges av krav om reduksjon i offentlige utgifter, privatisering og svekking av ansattes rettigheter. SV vil stille seg solidarisk med de krefter i Europa som nå tar opp kampen mot EUs ensidige kuttpolitikk. Norge må stille seg på rett side i denne kampen, som føres av vanlige mennesker, arbeidsløse, NGOer, fagbevegelsen og partier på venstresida i Europa.

SV ønsker et tett samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa. SV stiller seg kritisk til konsentrasjonen av makt og svekkingen av folkestyret i medlemslandene som den nåværende utviklingen i EU innebærer. SV ønsker norsk deltakelse i et mellomstatlig samarbeid, ikke en overnasjonal union som flytter makten over viktige deler av samfunnsutviklingen ut av folkevalgte organer. Norsk medlemskap i EU vil innebære større avstand mellom folket og beslutningstakerne på en rekke områder, og svekke folkestyret i Norge. Medlemskap i den økonomiske og monetære union vil bety at Norge mister muligheten til å føre en pengepolitikk som tar hensyn til norsk sysselsetting og næringsliv. Dette er noen av grunnene til at Norge sier nei til norsk medlemskap i EU.

EØS-avtalen svekker folkestyret ved å gjøre Norge til en passiv mottaker av lovverk fra EU. Avtalen medfører en unødvendig detaljregulering av en rekke samfunnsområder i Norge, og undergraver viktige virkemidler i nærings-, arbeidslivs- og distriktspolitikken. Ulempene ved avtalen er betydelig større enn fordelene. Så lenge EØS-avtalen består, må reservasjonsretten tas aktivt i bruk av norske myndigheter. Særlig viktig er det å hindre at EU-domstolens mange kjennelser om avregulering av arbeidsmarkedet får effekt i Norge.

SV er sterk tilhenger av at Norge deltar i ulike former for europeisk samarbeid som øker samkvem og samarbeid innen blant annet utdanning, forskning, miljøvern og sosial utvikling. SV vil støtte forsterket norsk deltakelse i slike programmer, i og utenfor EU-samarbeidet. SV legger dessuten vekt på arbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa, OSSE, og i Europarådet. Som den eneste alleuropeiske sikkerhetsorganisasjonen må OSSE styrkes. SV ønsker ikke at Norge bidrar til EUs nordiske kampgrupper, eller i andre internasjonale operasjoner under EU-flagg. SV ønsker ikke at Norge skal bidra til den internasjonale politi- og overvåkningsstyrken Frontex.

Den økonomiske krisen i EU har forverret den sosiale situasjonen for mange grupper. Romfolk har særlig blitt rammet av krisen. De er svært utsatt for diskriminering og sosial ekskludering, og i flere land er romfolket utsatt for regelrett forfølgelse. Mange har ikke adgang til skoler, helsestell eller jobb. Noen har endt med å reise fra vanskelige forhold i de landene de bor i. Også i Norge blir romfolk møtt med mye motstand og fordommer. SV vil arbeide for en human og rettferdig behandling av alle mennesker.

SV jobber for:

- Å trygge Norge som en selvstendig og demokratisk nasjon gjennom å jobbe for å forhindre norsk medlemskap i EU.

- At Norge innleder forhandlinger med EU om en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale som erstatter dagens EØS-avtale.
- Å sikre at EØS ikke kan overprøve tariffavtaler, at lovgivningen for arbeidslivet ikke kan svekkes av EU og at EU-regler ikke kan sette til side ILO-konvensjoner Norge har forpliktet seg til å følge.
- At Norge aktivt benytter reservasjonsretten i EØS, blant annet ved å legge ned veto mot direktiver som svekker den norske velferdsmodellen.
- At Norges EØS-bidrag brukes aktivt for å bedre romfolkets situasjon i Europa.
- En grundig evaluering av Schengen-avtalen, og en utredning om alternativer til avtalen.

Styrket samarbeid i nordområdene

Nordområdepolitikk har sammensatte mål: Det dreier seg om ressursforvaltning, sikkerhetspolitikk, suverenitet, sysselsetting og bosetting. SV mener at det er en viktig sammenheng mellom den tendensen til stadig økende strategisk oppmerksomhet på nordområdene som vi ser i internasjonal politikk, og det nasjonale behovet for samfunnsutvikling i den nordligste landsdelen.

Samtidig må ikke det nasjonale fokuset på ressursene i nordområdene føre til at urbefolkningens tradisjonelle rettigheter til land og vann eller nordlendingenes bærekraftige beskatning av kystens ressurser svekkes.

SV vil ha en helhetlig strategi for å utnytte mulighetene i nord. Strategien skal ha en sterk forankring blant folk i Nord-Norge. Barentshavet har enorme marine ressurser og petroleumsressurser. Klimaendringene kan, i årene som kommer, grunnleggende forandre forutsetningene for økonomisk samkvem og utvinning av ressurser i nordområdene. Norge må balansere mellom interessene til aktører som EU, Russland og USA. Etableringen av Arktisk råd i Tromsø var et gjennombrudd i dette arbeidet, og Barents-samarbeidet er stadig en viktig arena i våre nærmeste områder.

Norge bør være offensiv i nord. Å etablere infrastruktur som knytter landene i regionen tettere sammen, vil være strategisk viktig. Jernbaneforbindelser mellom Norge og Russland kan gi rom for spennende muligheter innen både handel, transport, næring og kultur. Å øke kapasiteten, og forlenge Ofotbanen videre til Tromsø, kan åpne for miljøvennlige og effektive transportlinjer både østover og sørover i en tid hvor fisk, malm og transport er i sterk vekst i regionen. Klimaendringene og issmelting kan føre til økt handel gjennom Nordøstpassasjen. Det kan gi større sannsynlighet for skipsulykker med oljesøl som rammer det sårbare miljøet i nord. SV vil jobbe for at utviklingen av nye handelsruter i nord skjer på en bærekraftig måte.

SV vil utvikle og forsterke Norges samarbeid med Russland. Samarbeid er den beste garantien for et godt naboskap i nord. Samtidig skal dette ikke hindre Norge i å kritisere svekkelser av demokratiet i Russland eller aggressiv russisk utenrikspolitikk. Støtte til frie medier, organisasjoner og institusjoner som vil fremme demokrati, er derfor viktig. Samarbeidet innen næringsliv, utdanning og forskning, miljø, helse, kultur og urfolk må videreutvikles. SV vil styrke Norges bidrag til en langsiktig og forsvarlig håndtering av atomsikkerhetsspørsmålene i Russland.

SV jobber for:

- Å etablere avtaler med Russland om samarbeidet i nord. Avtalene skal dekke en rekke områder, som helse, kultur, næring og arbeidsliv.
- At Barents-samarbeidet styrkes.
- En samlet transportsatsing for Nordområdene gjennom å starte planleggingen av dobbeltspor mellom Narvik og Kiruna, jernbane til Troms og mellom Kirkenes og Russland.

- Å øke satsingen på satellitt, kystvakt og forsvar til havs.
- At økt handel i nordområdene foregår på en bærekraftig måte, og at vi styrker samarbeidet med Russland for å etablere en god beredskap mot transportulykker og oljeutslipp i nord.